

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษารั้วนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษา

1. ปัจจัยนำด้านข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 69.1 มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 46 สถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 64.6 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 54 ประกอบแม่บ้านร้อยละ 33.6 รายได้เฉลี่ยอยู่ที่มากกว่า 11,001 บาท ร้อยละ 29.2 ระยะเวลาการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข เป็นระยะเวลา 1 ถึง 5 ปี ร้อยละ 39.8
2. ปัจจัยนำด้านความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า อสม. มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพอย่างถูกต้อง ร้อยละ 80.5 อยู่ในระดับ ดี
3. ปัจจัยนำด้านทัศนคติกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า อสม. ทัศนคติกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับ ดี ($\mu = 3.12, p = 0.06$)
4. ปัจจัยเอื้อในด้านระยะเวลาการเป็น อสม. ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า อยู่ในระดับ ดี ($\mu = 2.95, p = 0.04$) และในด้านทักษะการปฏิบัติงานต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับ ดี ($\mu = 2.87, p = 0.05$)

5. ปัจจัยเสริมในการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้อยู่ในระดับ ดี ($\mu = 2.87, \rho = 0.07$) ด้านการได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อยู่ในระดับ ดี ($\mu = 2.92, \rho = 0.06$) ด้านการนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อยู่ในระดับ ดี ($\mu = 2.82, \rho = 0.06$) และ ด้านการได้รับงบประมาณ ต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับ ดี ($\mu = 2.85, \rho = 0.07$)

6. ด้านพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพพบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการกับความเครียด ($\mu = 2.89, \rho = 0.07$) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการออกกำลังกาย ($\mu = 2.70, \rho = 0.07$)

7. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำด้านข้อมูลส่วนบุคคล ด้านความรู้และด้านทัศนคติกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยนำมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.32, p\text{-value} \leq 0.04$) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อด้านระยะเวลาการเป็น อสม. และด้านทักษะการปฏิบัติงานต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ปัจจัยเอื้อมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.05, p\text{-value} \leq 0.04$) ปัจจัยเสริมด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ ด้านการได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ด้านการนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ ด้านการได้รับงบประมาณ ต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.58, p\text{-value} \leq 0.03$)

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของ อสม. พบว่า มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดี เนื่องด้วย อสม. ส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณภาพเป็นเรื่องที่สำคัญจึงมีการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีรวิทยาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ซึ่งมีผลกระทบต่อร่างกายสมรรถภาพในการทำงานของอวัยวะต่างๆลดลง หากไม่มีการดูแลเอาใจใส่สุขภาพของตนเอง อาจทำให้เกิดความเจ็บป่วยได้ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมสุขภาพรายด้านของประชากร ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการกับความเครียด ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีหลักศาสนาเข้าช่วย เพื่อแสวงหาความสุขและความสงบในชีวิต นอกจากนี้ พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการออกกำลังกาย ทั้งนี้ อสม. ส่วนใหญ่เป็นวัยทำงานจึงให้ความสำคัญกับการหารายได้มากกว่าการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพ

2. ปัจจัยนำด้านปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้และทัศนคติกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ประชากรมีความรู้และทัศนคติ อยู่ในระดับดี ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า อสม. ที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ จะผ่านกระบวนการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยมีบทบาทหน้าที่สำคัญ ในฐานะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ และมีการดำเนินกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง จึงมีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมสุขภาพ และมีความคุ้นเคยกับข้อมูลด้านสุขภาพ นอกจากนี้การที่จะสมัครเข้ามาปฏิบัติงานเป็น อสม. ต้องเกิดจากจิตอาสา และการมีความคิดที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องการป้องกัน ไข้ระวังการเกิดโรคในชุมชน และการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนอาสาเข้ามาทำงานในด้านสุขภาพเป็นผู้นำในการส่งเสริมสุขภาพภาคประชาชน (กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน, 2552) สอดคล้อง กับ แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติ (Knowledge Attitude Practice : KAP) หากบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับโรค ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเอง และทัศนคติที่ดีต่อแนวทางปฏิบัติจะทำให้เขาปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพเป็นอย่างดีและสม่ำเสมอ

3. ปัจจัยเอื้อ ด้านระยะเวลาการเป็น อสม.และในด้านทักษะการปฏิบัติงานต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับ ดี เนื่องจาก อสม. จะได้รับความรู้จากการอบรมและนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง การที่มีระยะเวลาการเป็น อสม. เป็นระยะเวลานานย่อมได้รับการอบรมความรู้ต่างๆ มากกว่าผู้ที่มีระยะเวลาการเป็น อสม. น้อยกว่า และการออกปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนทำให้ความรู้และประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ โดยกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลักในการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมแก่ อสม. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีของ อสม. ตามกรอบแนวทางการพัฒนาศักยภาพ อสม. ในการจัดบริการปฐมภูมิระดับชุมชนตามกลุ่มวัย ประจำปีงบประมาณ 2558 (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ โดยกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กระทรวงสาธารณสุข 2558)

4. ปัจจัยเสริม ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร การอบรม และการนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของ อสม. พบว่า อยู่ในระดับ ดี เพราะการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติและความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกระทั่งผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ของการอบรมนั้นๆ สามารถทำให้บุคคลเกิดความรู้จากการได้รับการอบรมเพิ่มเติม ทำให้บุคคลนั้นมีการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จะเป็นการถ่ายทอดความรู้และเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เกิดความตระหนักในการปฏิบัติพฤติกรรม

สุขภาพเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ อาธร อุคคิต (2550) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ ตามบทบัญญัติแห่งชาติ ของ อสม. จังหวัดสตูล พบว่า การได้รับการฝึกอบรมมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการเป็น อสม. มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ สุธารณี รักพงษ์ (2549) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เขตชนบท อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา

6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำด้านความรู้ และทัศนคติ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ สมบูรณ์ อินสุพรรณ (2551) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ปัจจัยนำที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ทัศนคติและการควบคุมตนเองกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

7. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อด้านระยะเวลาการเป็น อสม. และทักษะการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะว่าเมื่อ อสม. ที่มีระยะเวลาการเป็น อสม. มาก จะได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการออกปฏิบัติหน้าที่ยังก่อให้เกิดประสบการณ์ ส่งผลให้มีความรู้และทักษะด้านการส่งเสริมสุขภาพเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ จันทร์ฉาย มณีวงษ์ (2556) ที่ศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในตำบลสนามชัย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ระยะเวลาการเป็น อสม. การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริม ด้าน การได้รับความรู้ การอบรม และการได้รับการนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ อร์ทัย สายใย (2555) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน เขตเทศบาลเมืองคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ การได้รับการสนับสนุนจากบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ อาธร อุคคิต (2551) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพตามบทบัญญัติแห่งชาติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสตูล พบว่าการได้รับการฝึกอบรมและการได้รับการนิเทศงาน

จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตัวแปรทั้ง 5 ตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพตามบทสุขบัญญัติแห่งชาติได้ร้อยละ 18.10 โดยการได้รับการฝึกอบรมสามารถอธิบายได้ร้อยละ 7.00 สามารถอธิบายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 สถานภาพทางสังคมสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 4.60 การได้รับการนิเทศงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสามารถอธิบายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.40 และสถานภาพสมรสสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 1.10

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางแก่พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม โดยเน้นการส่งเสริมสร้างพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้อง รวมทั้งการจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้และทักษะแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในหัวข้ออื่น เช่น ปัจจัยทำนายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ
2. ควรศึกษาในหัวข้อ แรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
3. นอกจากการศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแล้ว ควรศึกษาในกลุ่มอาชีพอื่นด้วย เช่น พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ